

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور

۸. بخش محیط زیست

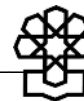
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۴۰۵۳
آذرماه ۱۳۹۳

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه.....	۱
۱. بررسی بودجه بخش محیط زیست.....	۲
۱-۱. مروری بر منابع و کلیات لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ در بخش محیط زیست.....	۲
۱-۲. برآورد اعتبارات سازمان حفاظت محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴.....	۱۰
۱-۳. اعتبارات بودجه هزینه‌ای سازمان حفاظت محیط زیست.....	۱۲
۱-۴. بررسی انطباق لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ با احکام برنامه پنجم توسعه در بخش محیط زیست....	۱۴
۱-۵. نگاهی بر مشکلات موجود در تخصیص اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای بخش محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴.....	۱۵
۲. محیط زیست در ماده واحده و تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور.....	۱۶
جمع‌بندی و پیشنهادها.....	۱۸
منابع و مأخذ.....	۲۱

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور ۸. بخش محیط زیست

چکیده

بودجه، برنامه مالی یکساله دولت است و جریان بودجه‌ریزی متضمن حرکتی فراتر از گردآوری اطلاعات و اعتبارات مربوط به عملیات دولت در سندی مصوب است و فرآیند بررسی و تحلیل کارکردهای مدیریت بخش عمومی، گزینش منابع و انجام هزینه‌ها را نیز در خود دارد. بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور در بخش محیط زیست، نشان می‌دهد که میزان اعتبارات این بخش ۲,۹۸۵,۶۴۰ میلیون ریال است. این درحالی است که سهم بودجه فصل محیط زیست در بین سایر فصل‌ها (۰/۱۴ درصد کل) علی‌رغم تغییر رویکردها و اهداف در این بخش، تنها یک‌صدم درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. بررسی انطباق لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ با احکام و اهداف برنامه پنجم توسعه کشور بیانگر این موضوع است که این لایحه نسبت به لایحه سال گذشته با رویکردی نسبتاً منطقی‌تر به مشکلات و معضلات زیست‌محیطی پرداخته است. به‌عنوان مثال در این لایحه برای اولین بار یک ردیف بودجه به طرح‌های مطالعه حفاظت و احیای دریاچه‌های استان فارس و مطالعه، حفاظت و احیای تالاب هامون اختصاص داده شده است، لکن در کنار نکات مثبت برشمرده، نکات قابل تأمل و منفی نیز در این لایحه وجود دارد. یکی از نکات حائز اهمیت این است که برخی از طرح‌ها و برنامه‌های زیست‌محیطی که در طی سال‌های گذشته دارای ردیف‌های بودجه‌ای بوده‌اند؛ بدون رسیدن به نتیجه مطلوب حذف گردیده‌اند. همچنین لازم به‌ذکر است که با توجه به طی مدت ۹ ماهه از سال ۱۳۹۳ و اعطای تخصیص ۴۸ درصدی منابع به اعتبارات طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ملی از یک‌سو و مشکلات ناشی از عدم اجرای کامل برنامه و شاخص‌های مرتبط با برنامه در سال ۱۳۹۳، عدم تخصیص کامل اعتبارات در سال جاری موجب بروز مشکلات در سال ۱۳۹۴ می‌گردد.

مقدمه

اهمیت و جایگاه پرداختن به بودجه بخش محیط زیست در سال ۱۳۹۴ از چند جنبه اساسی می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد. اول اینکه آلودگی شدید هوای کلانشهرها، خیمه سهمگین ریزگردهای کشورهای عربی بر آسمان کشور، انباشت آلودگی‌های نفتی و سموم کشاورزی در سواحل دریا و

رودخانه‌ها، تداوم تخریب و ویرانی تالاب‌های ایران، وضعیت بغرنج حیات وحش، تخریب جنگل‌های حفاظت شده به همراه هزاران مشکل زیست‌محیطی دیگر، وضعیت مدیریت محیط زیست ایران را در این سال‌ها اسفبارتر از قبل نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت محیط زیست به واسطه کنش و واکنش‌های آن با سایر بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حوزه‌ای بسیار فراگیر محسوب می‌شود از نظر اقتصادی، تأمین‌کننده نهاده‌های تولید و عامل اثرگذار بر رشد اقتصادی است. از نظر اجتماعی محل زیست سالم بستری شاداب و جامعه‌ای سالم مهیا می‌کند و از نظر فرهنگی دربرگیرنده ویژگی‌های طبیعی و اقلیمی است که آداب و سنن ملی و هویت میهنی و تاریخی هر کشور در انطباق با آن تکوین و تکامل می‌یابد. ارتباطات افقی و عمودی بین زیست‌بوم‌های همجوار از مقیاس خرد تا مقیاس کلان زیست‌کره زمین، فارغ از هرگونه مرزبندی حقوقی و سیاسی، محیط زیست را به حوزه تعاملات یا تقابلات بین‌المللی و منطقه‌ای تبدیل کرده است و اخیراً با ظهور بحران‌هایی چون گرمایش جهانی و تغییر اقلیم دامنه اثرگذاری آن حتی از مرزهای فیزیکی جو کره زمین نیز فراتر رفته است.

پر واضح است که وجود زیرساخت‌های قانونی و اسناد بالادستی و برقراری نظام کنترلی و حاکمیتی در کنار استفاده از مشوق‌های انگیزشی و تشویقی و مالی لازمه حفاظت از محیط زیست را فراهم می‌آورد. نکته اساسی دیگر که باید بدان توجه ویژه‌ای شود دلایل روند رو به گسترش تخریب محیط زیست در کشور است. عدم توجه جدی به مسائل اقتصاد زیست‌محیطی و عدم محاسبه تخریب‌های زیست‌محیطی در سیستم اقتصادی کشور و عدم وجود باور کافی به اهمیت و ضرورت مباحث زیست‌محیطی و در نتیجه ضعف پایبندی به اجرای برنامه‌های توسعه‌ای کشور از جمله دلایل اصلی این تخریب‌هاست، زیرا الزامات و ملاحظات زیست‌محیطی در برنامه‌های توسعه و بودجه‌ریزی‌های سالیانه، به صورت واقعی ملحوظ و به اجرا در نمی‌آید. به طوری که عدم اولویت‌بندی بین اهداف برنامه پنجم توسعه و تأمین اعتبارات، دستیابی به اهداف برنامه را با مشکل مواجه خواهد ساخت.

در این گزارش، در ابتدا با تحلیل اعتبارات قوانین بودجه‌ای در بخش محیط زیست و بیان چالش‌های موجود در آن، به بررسی دقیق این بخش‌ها براساس فصل و برنامه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ پرداخته می‌شود.

۱. بررسی بودجه بخش محیط زیست

۱-۱. مروری بر منابع و کلیات لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ در بخش محیط زیست

لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ دارای ۲۱ فصل است. فصل محیط زیست در این لایحه دارای ۷ برنامه و ۱۴ طرح می‌باشد. این فصل دارای برنامه‌های حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی، مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها، ساختمان‌ها و تجهیزات، حفاظت از زیست‌بوم‌ها و گونه‌های خشکی، حفاظت و بهره‌برداری

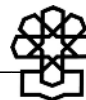
از زیست‌بوم‌ها و گونه‌های آب‌های داخلی و دریایی، برنامه ساماندهی سواحل و طرح‌های شنا و برنامه پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ میزان کل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این فصل ۲,۹۸۵,۶۴۰ میلیون ریال پیش‌بینی شده است. این اعتبار ۰/۱۴ درصد از کل بودجه فصول مختلف بودجه‌ای (در میان ۲۱ فصل بودجه‌ای) را به خود اختصاص داده است.

در بخش محیط زیست به دلیل عدم توجه جدی به امور حفاظتی و توسعه پایدار (در طی چند سال گذشته) در طی سال‌های اخیر به منظور جلوگیری از تخریب و حفاظت، بیشترین اعتبارات فصل محیط زیست متعلق به پروژه‌های عمرانی بوده است و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴، میزان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (۱,۲۱۹,۱۷۵ میلیون ریال) ۴۰ درصد از کل اعتبارات فصل محیط زیست را به خود اختصاص می‌دهد و ۶۰ درصد از اعتبارات متعلق به اعتبارات هزینه‌ای (۱,۷۶۶,۴۶۵ میلیون ریال) است. همچنین یکی از نکات منفی این لایحه تخصیص ۶۲ درصدی کل اعتبارات این فصل به اعتبارات استانی است و این اعتبارات استانی ۴۲ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است، (از ۱,۳۰۱,۱۸۷ میلیون ریال در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ به ۱,۸۵۷,۰۴۳ میلیون ریال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ رسیده است) در بحث اعتبارات استانی، به دلیل عدم تخصیص بودجه مصوب شده به بخش محیط زیست و گنجاندن آن در بخش‌های غیرمرتبط، به نظر می‌رسد افزایش این اعتبارات، نه تنها کمک شایانی به این بخش نخواهد کرد، بلکه این مسئله به یک معضل در بحث بودجه فصل محیط زیست تبدیل شده است.

جدول ۱. مقایسه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برحسب امور و فصل در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ (میلیون ریال)

ردیف	عنوان فصل	مصارف						درصد رشد لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ به قانون سال ۱۳۹۳	جمع کل		سهم جمع کل اعتبارات (درصد)	
		اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای		هزینه‌های عمومی و اختصاصی		قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴		قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴
		قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴							
۱	قانونگذاری	۲,۲۱۶,۳۰۰	۲,۳۲۷,۰۰۰	۲۰,۷۷۵,۷۶۱	۲۷,۳۰۵,۹۶۵	۵,۵۵۲,۰۶۱	۶,۲۵۶,۶۳۲	۱۳	۰/۳۳	۰/۲۹		
۲	اداره امور عمومی	۲,۷۰۵,۳۵۷	۳,۷۲۶,۷۰۱	۲۰,۷۷۵,۷۶۱	۲۷,۳۰۵,۹۶۵	۲۰,۷۷۵,۷۶۱	۲۷,۳۰۵,۹۶۵	۳۱	۱/۲۴	۱/۲۹		
۳	امور قضایی	۳,۸۷۳,۲۶۰	۵,۵۱۸,۴۳۸	۳۸,۵۶۷,۷۸۵	۴۸,۲۶۲,۴۰۰	۳۸,۵۶۷,۷۸۵	۴۸,۲۶۲,۴۰۰	۲۵	۲/۳۰	۲/۲۷		
۴	خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه‌ریزی	۳,۶۳۳,۹۷۹	۶,۴۳۴,۴۱۱	۲۸,۱۱۶,۶۴۲	۳۷,۰۷۹,۲۵۰	۲۸,۱۱۶,۶۴۲	۳۷,۰۷۹,۲۵۰	۳۲	۱/۶۷	۱/۷۵		
۵	توسعه علوم و فناوری	۲,۱۸۶,۲۸۷	۳,۰۷۱,۲۰۲	۲۷,۶۵۲,۷۹۲	۳۸,۶۴۱,۳۷۲	۲۷,۶۵۲,۷۹۲	۳۸,۶۴۱,۳۷۲	۴۰	۱/۶۵	۱/۸۲		
۶	دفاع	۵,۴۹۲,۵۳۶	۷,۸۷۲,۳۷۲	۲۰,۹۲۱,۷۳۸	۲۸,۶۲۵,۰۸۱	۲۰,۹۲۱,۷۳۸	۲۸,۶۲۵,۰۸۱	۳۷	۱۲/۴۷	۱۳/۴۷		
۷	نظم و امنیت عمومی	۲,۷۷۱,۴۸۷	۵,۷۴۰,۸۷۵	۶۲,۴۲۲,۹۶۰	۷۴,۷۲۰,۲۲۷	۶۲,۴۲۲,۹۶۰	۷۴,۷۲۰,۲۲۷	۲۰	۳/۷۲	۳/۵۲		
۸	آموزش	۲۱,۲۳۳,۱۰۶	۲۶,۶۱۳,۵۳۷	۳۰۹,۲۲۸,۱۷۰	۳۸۳,۸۰۱,۸۳۰	۳۰۹,۲۲۸,۱۷۰	۳۸۳,۸۰۱,۸۳۰	۲۴	۱۸/۴۱	۱۸/۰۷		
۹	فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری	۱۰,۵۰۲,۵۴۲	۱۵,۰۴۶,۷۰۶	۴۱,۷۶۵,۵۹۸	۴۹,۹۹۴,۸۶۳	۴۱,۷۶۵,۵۹۸	۴۹,۹۹۴,۸۶۳	۲۰	۲/۴۹	۲/۳۵		
۱۰	بهداشت و سلامت	۹,۷۴۳,۱۱۴	۱۱,۷۳۶,۶۳۰	۲۵۳,۲۳۸,۸۰۸	۴۰۱,۵۴۲,۹۰۲	۲۵۳,۲۳۸,۸۰۸	۴۰۱,۵۴۲,۹۰۲	۵۹	۱۵/۰۸	۱۸/۹۰		
۱۱	رفاه و تأمین اجتماعی	۱,۶۶۴,۲۵۸	۱,۸۱۳,۴۴۴	۴۵۸,۹۲۲,۷۵۴	۵۰۴,۶۵۲,۷۱۰	۴۵۸,۹۲۲,۷۵۴	۵۰۴,۶۵۲,۷۱۰	۱۰	۲۷/۳۲	۲۳/۷۵		
۱۲	تربیت بدنی	۴,۱۲۲,۳۰۰	۶,۶۰۹,۴۸۵	۷,۵۲۶,۳۷۸	۱۰,۴۴۵,۲۴۴	۷,۵۲۶,۳۷۸	۱۰,۴۴۵,۲۴۴	۳۹	۰/۴۵	۰/۴۹		
۱۴	کشاورزی و منابع طبیعی	۱۱,۲۶۵,۳۹۶	۱۴,۶۷۶,۸۰۱	۳۱,۳۲۰,۴۰۵	۴۰,۱۹۳,۰۶۷	۳۱,۳۲۰,۴۰۵	۴۰,۱۹۳,۰۶۷	۲۸	۱/۸۷	۱/۸۹		
۱۵	منابع آب	۴۱,۰۶۱,۱۹۴	۴۹,۷۱۱,۵۴۰	۴۲,۱۵۵,۳۷۴	۵۰,۹۲۲,۸۲۰	۴۲,۱۵۵,۳۷۴	۵۰,۹۲۲,۸۲۰	۲۱	۲/۵۱	۲/۴۰		
۱۶	صنعت و معدن	۶,۰۴۳,۹۴۳	۷,۴۲۱,۹۸۶	۸,۳۰۶,۰۷۴	۱۰,۱۱۹,۳۱۵	۸,۳۰۶,۰۷۴	۱۰,۱۱۹,۳۱۵	۲۲	۰/۴۹	۰/۴۸		
۱۷	محیط زیست	۹۶۰,۷۱۰	۱,۲۱۹,۱۷۵	۲,۲۴۳,۱۸۷	۲,۹۸۵,۶۴۰	۲,۲۴۳,۱۸۷	۲,۹۸۵,۶۴۰	۳۳	۰/۱۳	۰/۱۴		
۱۸	بازرگانی و تعاون	۸۲۱,۳۸۸	۱,۰۹۴,۷۷۳	۷,۶۷۸,۶۰۸	۹,۴۰۰,۴۹۹	۷,۶۷۸,۶۰۸	۹,۴۰۰,۴۹۹	۲۲	۰/۴۶	۰/۴۴		
۱۹	انرژی	۱۷,۳۲۱,۹۴۲	۱۹,۸۱۲,۴۴۷	۱۸,۷۶۳,۴۱۳	۲۱,۶۸۷,۱۲۷	۱۸,۷۶۳,۴۱۳	۲۱,۶۸۷,۱۲۷	۱۶	۱/۱۲	۱/۰۲		
۲۰	حمل و نقل	۵۳,۷۴۸,۲۳۵	۶۳,۳۷۶,۱۸۹	۵۷,۹۸۲,۳۷۸	۶۶,۸۲۴,۳۳۱	۵۷,۹۸۲,۳۷۸	۶۶,۸۲۴,۳۳۱	۱۵	۳/۴۵	۳/۱۵		
۲۱	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۲,۷۱۸,۰۶۹	۲,۷۷۵,۰۸۰	۳,۴۶۰,۰۲۲	۵,۰۶۸,۳۰۵	۳,۴۶۰,۰۲۲	۵,۰۶۸,۳۰۵	۴۶	۰/۲۱	۰/۲۴		
۲۲	مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری	۴۲,۷۶۷,۹۳۸	۴۵,۶۴۹,۶۸۴	۴۴,۶۳۸,۲۳۰	۴۸,۳۰۹,۰۶۲	۴۴,۶۳۸,۲۳۰	۴۸,۳۰۹,۰۶۲	۸	۲/۶۶	۲/۲۷		
	جمع کل	۲۴۶,۸۵۳,۳۴۱	۳۰۲,۳۰۸,۴۷۶	۱,۶۷۹,۷۴۹,۱۳۸	۲,۱۲۴,۴۶۵,۶۴۲	۱,۶۷۹,۷۴۹,۱۳۸	۲,۱۲۴,۴۶۵,۶۴۲	۲۶	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰		

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۳۹۳ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۴.

جدول ۲. مقایسه اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش محیط زیست برحسب برنامه (میلیون ریال)

درصد تغییرات لایحه سال ۱۳۹۴ نسبت به قانون سال ۱۳۹۳	جمع کل		مصارف				عنوان	ردیف
			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای		هزینه‌های عمومی و اختصاصی			
	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳		
۲۵	۸۹۹,۴۴۰	۷۱۵,۴۲۰	۸۹۹,۴۴۰	۷۱۵,۴۲۰	۰	۰	برنامه حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی	۱
—	۱۵۵,۴۹۰	-	۰	-	۱۵۵,۴۹۰	-	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۲
۳۲	۹۳۰,۸۱۱	۷۰۴,۸۳۸	۰	۰	۹۳۰,۸۱۱	۷۰۴,۸۳۸	برنامه حفاظت از زیست‌بوم‌ها و گونه‌های خشکی	۳
-۱۰۰	-	۱۳۳,۸۴۵	-	۰	-	۱۳۳,۸۴۵	برنامه ارتقای فرهنگ و اخلاق محیط	۴
۵۶	۶۵۲,۸۲۳	۴۱۸,۱۳۹	۲۳۲,۷۳۵	۱۵۵,۵۱۸	۴۲۰,۰۸۸	۲۶۲,۶۲۱	برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها	۵
۴۸	۲۵۷,۰۷۶	۱۷۳,۵۶۹	۰	۰	۲۵۷,۰۷۶	۱۷۳,۵۶۹	برنامه حفاظت و بهره‌برداری از زیست‌بوم‌ها و گونه‌های آب‌های داخلی و دریایی	۶
-۱۰۰	-	۴,۶۰۴	-	۰	-	۴,۶۰۴	برنامه پرداخت دیون و بازخرید کارکنان	۷
-۳	۸۷,۰۰۰	۸۹,۷۷۲	۸۷,۰۰۰	۸۹۷۷۲	۰	۰	برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۸
۰	۳,۰۰۰	۳,۰۰۰	۰	۰	۳,۰۰۰	۳,۰۰۰	برنامه ساماندهی سواحل و طرح‌های شنا	۹
۳۳	۲,۹۸۵,۶۴۰	۲,۲۴۳,۱۸۷	۱۲۱۹,۱۷۵	۹۶۰,۷۱۰	۱۷۶۶,۴۶۵	۱,۲۸۲,۴۷۷	مجموع	

مأخذ: همان.

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ همانند سال گذشته، فقط متعلق به سه برنامه حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی، مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها و برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات است و برای سایر برنامه‌ها، اعتباری منظور نشده است. برنامه حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی کشور در سال ۱۳۹۴ دارای ۸ طرح (تدوین و اجرای طرح‌های توجیهی - تفصیلی مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست، حفاظت از تنوع زیستی در سطح زیست‌بوم‌ها و گونه‌های جانوری، حفاظت و احیای تالاب‌های منتخب در معرض خطر کشور، ایجاد نظام جامع آمار و اطلاعات زیست‌محیطی کشور و تدوین برنامه آموزشی، تحقیقاتی و پیام‌رسانی زیست‌محیطی و حفاظت، احیای تالاب انزلی؛ مطالعه حفاظت و احیای دریاچه‌های استان فارس؛ مطالعه، حفاظت و احیای تالاب هامون) است، البته لازم به ذکر است که دو طرح (بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی، ایجاد پارک طبیعت تهران، تجهیز و ساماندهی محیط زیست کشور) در این برنامه نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ حذف شده است. و یک نکته مثبت در این لایحه اختصاص ردیف بودجه‌ای به دو طرح مطالعه حفاظت و احیای دریاچه‌های استان فارس و مطالعه، حفاظت و احیای تالاب هامون برای اولین بار است. مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های این برنامه در لایحه پیشنهادی سال ۱۳۹۴، حدوداً ۷۳ درصد کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل محیط زیست را به خود اختصاص داده است. برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها نیز دارای پنج طرح است و شامل پایش فراگیر محیط زیست؛ بررسی و حفاظت محیط زیست انسانی، ارزشگذاری اقتصادی منابع محیط زیستی، ایجاد سیستم کنترل و پایش آلودگی هوا و مطالعات جامع مدیریت مقابله با ریزگردها و پدیده گردوغبار می‌باشد (و برنامه مدیریت پسماندها حذف شده است) و برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات نیز دارای یک طرح می‌باشد. مجموع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بخش محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴، ۱،۲۱۹،۱۷۵ میلیون ریال پیش‌بینی شده است و این میزان اعتبار ۴۰ درصد اعتبارات سال ۱۳۹۴ را به خود اختصاص می‌دهد. (جدول ۱ تا ۲).

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد میزان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی در بخش محیط زیست در سال ۱۳۹۴ به‌طور کلی ۳۰ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است و بیشترین افزایش مربوط به برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها می‌باشد. یکی از ضعف‌های این لایحه افزایش ۲ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی در لایحه پیشنهادی سال ۱۳۹۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ است.

جدول ۳. مقایسه وضعیت اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی بر حسب برنامه - لایحه

بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به مصوب سال ۱۳۹۳ (میلیون ریال)

شماره برنامه	عنوان امور / فصل / برنامه	مصوب سال ۱۳۹۳	لایحه سال ۱۳۹۴	درصد تغییر
۴۰۴۰۱۰۰۰	برنامه حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی	۴۸۲,۰۰۰	۵۹۱,۶۰۰	۲۳
۴۰۴۰۸۰۰۰	برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها	۱۰۸,۰۰۰	۱۶۴,۸۰۰	۵۳
۴۰۴۱۱۰۰۰	برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۵۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۵۰
	جمع	۶۴۰,۰۰۰	۸۳۱,۴۰۰	۳۰

مأخذ: همان.

جدول ۴. مقایسه وضعیت اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴

نسبت به مصوب سال ۱۳۹۳ (میلیون ریال)

ردیف	شماره طبقه‌بندی	عنوان طرح	مصوب سال ۱۳۹۳	لایحه سال ۱۳۹۴	درصد تغییر
۱	۴۰۴۰۱۰۰۱	بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی	۲۴,۵۰۰	۰	
۲	۴۰۴۰۱۰۰۴	ایجاد پارک طبیعت تهران	۳۰,۰۰۰	۰	
۳	۴۰۴۰۱۰۰۷	تجهیز و ساماندهی محیط زیست کشور	۲۵,۰۰۰	۰	
۴	۴۰۴۰۱۲۰۲	تدوین و اجرای طرح‌های توجیهی - تفصیلی مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست	۵۰,۰۰۰	۷۳,۵۰۰	۴۷
۵	۴۰۴۰۱۲۰۳	حفاظت از تنوع زیستی در سطح زیست‌بوم‌ها و گونه‌های جانوری	۴۵,۰۰۰	۷۱,۰۰۰	۵۸
۶	۴۰۴۰۱۲۰۴	حفاظت، پایش و احیای تالاب‌ها و رودخانه‌های در معرض خطر	۱۷۲,۵۰۰	۲۳۵,۰۰۰	۳۶
۷	۴۰۴۰۱۲۰۵	ایجاد نظام جامع آمار و اطلاعات زیست‌محیطی کشور	۱۳,۰۰۰	۱۵,۵۰۰	۱۹
۸	۴۰۴۰۱۲۰۶	تدوین برنامه آموزشی، تحقیقاتی و پیام‌رسانی زیست‌محیطی	۲۲,۰۰۰	۶۱,۶۰۰	۱۸۰
۹	۴۰۴۰۱۲۰۸	حفاظت و احیای تالاب انزلی	۱۰۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰	-۴۰
۱۰	۴۰۴۰۱۲۰۹	مطالعه، حفاظت و احیای دریاچه‌های استان فارس	۰	۲۵,۰۰۰	
۱۱	۴۰۴۰۱۲۱۰	مطالعه، حفاظت و احیای تالاب هامون	۰	۵۰,۰۰۰	
۱۲	۴۰۴۰۸۰۰۴	مدیریت پسماندها	۹,۰۰۰	۰	
۱۳	۴۰۴۰۸۰۰۵	پایش فراگیر محیط زیست	۲۳,۰۰۰	۵۱,۶۰۰	۱۲۴
۱۴	۴۰۴۰۸۰۰۶	بررسی و حفاظت محیط زیست انسانی	۲۰,۰۰۰	۴۶,۰۰۰	۱۳۰
۱۵	۴۰۴۰۸۰۰۷	ارزشگذاری اقتصادی منابع محیط زیستی	۸,۰۰۰	۱۱,۲۰۰	۴۰
۱۶	۴۰۴۰۸۰۱۰	ایجاد سیستم کنترل و پایش آلودگی هوا	۲۸,۰۰۰	۳۴,۰۰۰	۲۱
۱۷	۴۰۴۰۸۰۱۲	مطالعات جامع مدیریت مقابله با ریزگردها و پدیده گردوغبار	۲۰,۰۰۰	۲۲,۰۰۰	۱۰
۱۸	۴۰۴۱۱۰۰۱	تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	۵۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۵۰
		جمع کل	۶۴۰,۰۰۰	۸۳۱,۴۰۰	۳۰

مأخذ: همان.

تغییرات اعمال شده مرتبط با طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نسبت به سال جاری (۱۳۹۳) عبارتند از:

الف) افزایش‌ها

۱. اختصاص ردیف‌های بودجه در خصوص «مطالعه، حفاظت و احیای دریاچه‌های استان فارس»
۲. اختصاص ردیف‌های بودجه در خصوص «مطالعه، حفاظت و احیای تالاب هامون»
۳. افزوده شدن پروژه جدید به طرح «حفاظت و احیای تالاب‌های منتخب در معرض خطر کشور» تحت عنوان «پایش و احیای رودخانه‌های مهم کشور»

ب) کاهش‌ها

با توجه به قانون مصوب بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور و سال خاتمه طرح‌ها، طرح‌های مشروحه ذیل در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ لحاظ نگردیده است:

۱. طرح «بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی»
۲. طرح «ایجاد پارک طبیعت تهران»
۳. طرح «تجهیز و ساماندهی محیط زیست کشور»
۴. طرح «مدیریت پسماندها»

ج) سایر تغییرات

۱. اصلاح عنوان «طرح حفاظت و احیای تالاب‌های منتخب در معرض خطر کشور» به «طرح حفاظت، پایش و احیای تالاب‌ها و رودخانه‌های در معرض خطر»،
۲. اصلاح عنوان «طرح ایجاد سیستم فراگیر پایش محیط زیست» به «طرح پایش فراگیر محیط زیست» با هدف پیش‌بینی شرح عملیات مربوط به پایش محیط زیست دریایی و محیط زیست طبیعی در ذیل پروژه‌های طرح مورد اشاره،
۳. اصلاح عنوان «طرح تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات و تعمیرات اساسی ساختمان» به «طرح تعمیرات اساسی و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات» که با توجه به مشکلات پیش روی در سنوات گذشته و انجام اصلاح عنوان این طرح مبنی بر اضافه شدن موضوع تعمیرات اساسی ساختمان‌ها، ضروری است عنوان طرح اصلاح و موضوع تعمیرات ساختمان‌ها و ابنیه‌های زیست‌محیطی به عنوان فعلی طرح اضافه گردد. با توجه به سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته باید سال خاتمه یافتن برخی طرح‌ها، سال ۱۳۹۳ (به استناد قانون بودجه کل کشور) باشد، لکن به دلایل متعددی تحقق اهداف میسر نگردیده و حذف یکباره ردیف بودجه‌ای آنها نیز منطقی نمی‌باشد. دلایل و توجیهات مشروحه ذیل مبنی بر مستثنا بودن این طرح‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

- طرح بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی با شماره طبقه‌بندی (۴۰۴۰۱۰۰۱)

متأسفانه فعالیت‌های انسانی و بهره‌برداری پرشتاب و بی‌رویه موجب تخریب و آلودگی اکوسیستم‌های دریایی حساس و شکننده گردیده و نیازمند پایش مستمر و سایر اقدامات هستند. طرح بررسی و حفاظت محیط زیست دریایی با وظایفی همچون پایش و مدیریت منابع آلاینده دریا، احیا و بازسازی زیستگاه‌های حساس ساحلی آسیب‌دیده، تهیه اطلس و نقشه‌های مناطق حساس ساحلی - دریایی، انجام مطالعات پایه و کاربردی درخصوص گونه‌های زیستی مرتبط و تدوین دستورالعمل‌ها و استانداردها در حال اقدام بوده و با توجه به عدم اجرای فازهای تکمیلی برنامه‌ها و تعهدات باقیمانده لازم است که طرح مذکور برای سال‌های آتی تمدید گردد.

- طرح ایجاد پارک طبیعت تهران با شماره طبقه‌بندی (۴۰۴۰۱۰۰۴)

پارک طبیعت تهران با وسعت ۲۷۰ هکتار در داخل محدوده شهری با ایجاد فضاهای سبز، آموزشی و تفریحی دارای طرحی با سال خاتمه ۱۳۹۳ می‌باشد که با توجه به موارد زیر لازم به تمدید اجرای آن می‌باشد.

- ارزش بالای کارکردها و خدمات اکوسیستمی پارک پردیسان برای بازدیدکنندگان در مقیاس عملکرد شهری، ایجاد ریه تنفسی برای کلانشهر تهران و لزوم حفظ این خدمات با تکمیل زیرساخت‌ها و کارکردهای پایه در پارک پردیسان.

- عدم اجرای عناصر زیربنایی نظیر راه دسترسی، شبکه آب و فاضلاب، سیستم‌های برق و انرژی بدیهی است جهت مشارکت بخش خصوصی یا سایر سیستم‌های مدیریت مشارکتی تکمیل زیربنای الزامی می‌باشد،

- عدم رسیدگی و نگهداری مناسب ابنیه و ساختارهای موجود پارک در سنوات گذشته و آسیب‌دیدگی و بعضاً تخریب برخی از عناصر و لزوم بازسازی آنها،

- وجود فعالیت‌ها و قراردادهای نیمه‌تمام و دیون به پیمانکاران و مشاوران طرح، باقیمانده از سنوات گذشته و لزوم تکمیل فعالیت‌ها و تسویه حساب با پیمانکاران و مشاوران.

در خاتمه با توجه به اینکه سازمان حفاظت محیط زیست در حال حاضر برنامه واگذاری «بهره‌برداری از پارک طبیعت پردیسان» را در دست اقدام دارد و انجام تشریفات لازم برای مستندسازی و طی نمودن فرآیند قانونی از طریق بخش غیردولتی و با هماهنگی مراجع قانونی و نظارتی مستلزم زمان بوده، تمدید این طرح برای سال آتی اجتناب‌ناپذیر می‌باشد.

- طرح تجهیز و ساماندهی محیط زیست کشور با شماره طبقه‌بندی (۴۰۴۰۱۰۰۷)

طرحی در سازمان حفاظت محیط زیست تحت عنوان طرح تجهیز و ساماندهی، تدوین و فعال گردیده که عمده اهداف، پیش‌بینی و آینده‌نگری این طرح در خصوص افزایش توان حفاظتی در مناطق، پیشگیری از آتش‌سوزی، استفاده از شیوه‌ها و روش‌های مدیریت حفاظت (تحت عنوان مدیریت نوین در مناطق) به‌کارگیری تجهیزات، امکانات و کاهش فشارهای وارده بر مناطق و جبران کمبود نیروی انسانی، شناسایی و کنترل محدودیت‌های مناطق (به‌صورت مرزبندی - تثبیت) تأمین تجهیزات موتوری مناسب، تجهیزات پیشگیری و مقابله با آتش‌سوزی و نهایتاً افزایش بهینه توانمندی حفاظت و کاهش نواقص و کمبود در مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.

لذا با عنایت به افزایش حساسیت و ارتقای سطح مناطق از نظر ارزش حفاظتی، تعداد و مساحت در سال‌های اخیر از یک‌سو و کاهش تخصیص اعتبارات سنواتی طرح در طول سال‌های اجرا منجر به عدم حصول نتایج مورد انتظار در اهداف کمی و کیفی طرح شده و با توجه به اهمیت حفاظت بهینه و بهره‌برداری پایدار از مناطق تحت مدیریت و استمرار برنامه‌های حفاظتی در عرصه‌ها، تمديد طرح در سال‌های آتی ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

- مدیریت پسماندها با شماره طبقه‌بندی (۴۰۴۰۱۰۰۴)

از آنجا که اجرای ماده (۲۳) قانون مدیریت پسماند و نظارت بر حسن اجرای قانون مدیریت پسماند به‌عهده سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد و ضرورت ساماندهی و بهبود وضعیت مدیریت انواع پسماندهای عادی، پزشکی، صنعتی، کشاورزی و ویژه به‌صورت مستمر، اهمیت به‌روزرسانی و استمرار مطالعات کمی و کیفی وضعیت پسماندها و تدوین ضوابط، دستورالعمل‌ها و روش‌های اجرایی مدیریت پسماندها از الزامات نظارت بر اجرای این قانون می‌باشد و در حال حاضر مطالعات و تدوین بخشی از ضوابط و دستورالعمل‌های مذکور در دست اجرا می‌باشد و بهره‌برداری و نهایی شدن آن نیازمند ادامه طرح در سال آینده و بازنگری طرح برای برنامه ششم توسعه می‌باشد. لذا استمرار برنامه مدیریت پسماندها و تخصیص ردیف بودجه برای این طرح ضروری است.

۱-۲. برآورد اعتبارات سازمان حفاظت محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴

میزان اعتبارات سازمان حفاظت محیط زیست از ۹۳۹,۰۰۰ میلیون ریال در سال ۱۳۹۳ با افزایش ۲۴ درصدی به ۱,۱۷۱,۹۳۱ میلیون ریال در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ پیش‌بینی شده است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ میزان اعتبارات هزینه‌ای این سازمان ۱۳ درصد و میزان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این سازمان ۲۷ درصد افزایش داشته است. میزان کل اعتبارات سازمان حفاظت محیط

زیست حدوداً ۳۵ درصد کل اعتبارات فصل محیط زیست را به خود اختصاص داده است. بررسی میزان اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این سازمان نشان می‌دهد که بودجه پیشنهادی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۹۴ این سازمان ۸۳۱,۴۰۰ میلیون ریال است. این میزان اعتبار ۷۰ درصد کل اعتبارات سازمان حفاظت محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ را به خود اختصاص داده است.

از ۷ برنامه‌ای که سازمان حفاظت محیط زیست مسئولیت آن را برعهده دارد پنج برنامه دارای اعتبارات هزینه‌ای هستند. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ میزان اعتبارات هزینه‌ای ۳۴۰,۵۳۱ میلیون ریال پیش‌بینی شده است که ۲۹ درصد کل اعتبارات این سازمان بدان تعلق گرفته است (جدول ۵).

جدول ۵. مقایسه اعتبارات سازمان حفاظت محیط زیست لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ با قانون بودجه سال ۱۳۹۳

شماره برنامه	عنوان برنامه	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای		اعتبارات هزینه‌ای		جمع کل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	
		قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴	قانون بودجه سال ۱۳۹۳	لایحه بودجه سال ۱۳۹۴
۳۰۱۶۵	برنامه آموزش غیررسمی کوتاه مدت	-	۰	۰	۴۵,۳۳۴	-	۴۵,۳۳۴
۴۰۴۰۳	برنامه پژوهش‌های کاربردی	-	۰	۰	۴۴,۰۳۰	-	۴۴,۰۳۰
۴۰۴۰۱	برنامه حفاظت از طبیعت و تنوع زیستی	۴۸۲,۰۰۰	۵۹۱,۶۰۰	۰	۰	۴۸۲,۰۰۰	۵۹۱,۶۰۰
۴۰۴۰۶	برنامه حفاظت از طبیعت، زیست بوم‌ها و گونه‌های خشکی	۰	۰	۱۶۹,۴۶۷	۱۲۳,۵۹۱	۱۶۹,۴۶۷	۱۲۳,۵۹۱
۴۰۴۰۷	برنامه ارتقای فرهنگ و اخلاق محیط زیستی	۰	-	۶۵,۹۴۸	۰	۶۵,۹۴۸	۰
۴۰۴۰۸	برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها	۱۰۸,۰۰۰	۰	۳۳,۸۰۱	۸۲,۷۴۴	۱۴۱,۸۰۱	۸۲,۷۴۴
۴۰۴۰۹	برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از زیست بوم‌ها و گونه‌های آبهای داخلی و دریایی	۰	۰	۲۹,۷۸۴	۴۳,۸۳۲	۲۹,۷۸۴	۴۳,۸۳۲
۴۰۴۱۱	برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات	۵۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۰	۰	۵۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰
۴۰۸۲۲	برنامه فناوری اطلاعات و توسعه دولت الکترونیک	-	۰	۰	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰
	جمع	۶۴۰,۰۰۰	۸۳۱,۴۰۰	۲۹۹,۰۰۰	۳۴۰,۵۳۱	۹۳۹,۰۰۰	۱,۱۷۱,۹۳۱

مأخذ: همان.

۳-۱. اعتبارات بودجه هزینه‌ای سازمان حفاظت محیط زیست

مقایسه لایحه بودجه هزینه‌ای سازمان حفاظت محیط زیست در سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که این بودجه نسبت به سال ۱۳۹۳ دارای ۱۴ درصد رشد بوده است و سه برنامه هزینه‌ای به برنامه‌های این سازمان اضافه شده است (برنامه آموزش غیررسمی کوتاه‌مدت؛ برنامه پژوهش‌های کاربردی و برنامه فناوری اطلاعات و توسعه دولت الکترونیک). این در حالی است که در خصوص ارتقای فرهنگ و اخلاق محیط زیستی شاهد کاهش ۱۰۰ درصدی اعتبارات در لایحه سال ۱۳۹۴ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳ می‌باشیم (لکن در خصوص ترویج و آموزش همگانی در جهت تنویر افکار عمومی در زمینه حفظ و بهسازی محیط زیست؛ راهبری و تدوین برنامه‌های اجرایی در زمینه آموزش همگانی، شناسایی و تعیین نیازهای آموزشی گروه‌های مخاطب اجتماعی در قالب طرح ردیف‌های بودجه‌ای تخصیص داده شده است) (جدول ۶).

جدول ۶. مقایسه وضعیت اعتبارات هزینه‌ای لایحه بودجه سازمان حفاظت محیط زیست سال ۱۳۹۴ نسبت

به مصوب سال ۱۳۹۳ برحسب برنامه (میلیون ریال)

شماره برنامه	عنوان برنامه	مصوب سال ۱۳۹۳	لایحه سال ۱۳۹۴	درصد تغییر
۳۰۱۶۵	برنامه آموزش غیررسمی کوتاه‌مدت	۰	۴۵,۳۳۴	—
۴۰۴۰۳	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۰	۴۴,۰۳۰	—
۴۰۴۰۶	برنامه حفاظت از طبیعت، زیست‌بوم‌ها و گونه‌های خشکی	۱۶۹,۴۶۷	۱۲۳,۵۹۱	-۲۷
۴۰۴۰۷	برنامه ارتقای فرهنگ و اخلاق محیط زیستی	۶۵,۹۴۸	۰	۱۰۰
۴۰۴۰۸	برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها	۳۳,۸۰۱	۸۲,۷۴۴	۱۴۵
۴۰۴۰۹	برنامه حفاظت و بهره‌برداری پایدار از زیست‌بوم‌ها و گونه‌های آب‌های داخلی و دریایی	۲۹,۷۸۴	۴۳,۸۳۲	۴۷
۴۰۸۲۲	برنامه فناوری اطلاعات و توسعه دولت الکترونیک	۰	۱,۰۰۰	—
	جمع	۲۹۹,۰۰۰	۳۴۰,۵۳۱	۱۴

مأخذ: همان.

بررسی وضعیت درآمدهای سازمان حفاظت محیط زیست در بودجه پیشنهادی سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که درآمدهای این سازمان بیشتر از طریق درآمدهای ناشی از جرائم و خسارات زیست‌محیطی تأمین می‌گردد. این درحالی است که پیش‌بینی این جرائم و خسارات زیست‌محیطی در لایحه پیشنهادی سال ۱۳۹۴، ۴۴ درصد کاهش یافته است. همچنین درآمد حاصل از اخذ عوارض مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل‌ونقل عمومی کلاً در این لایحه حذف شده است. در صورتی که صندوق ملی محیط زیست تنها از طریق این جرائم می‌تواند شروع به فعالیت کند و تاکنون به دلیل کمبود اعتبارات، این صندوق هنوز (در مرحله مقدماتی) تشکیل نشده است. در لایحه بودجه

سال ۱۳۹۴ میزان درآمدهای این سازمان نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۳، ۹۸ درصد کاهش یافته است.

جدول ۷. مقایسه وضعیت درآمدهای سازمان حفاظت محیط زیست - لایحه سال ۱۳۹۴

نسبت به مصوب سال ۱۳۹۳ (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب سال ۱۳۹۳	لایحه سال ۱۳۹۴	درصد تغییر
۱۴۰۱۰۸	درآمد حاصل از خدمات آزمایشگاهی	۱۵,۰۰۰	۱۶,۰۰۰	۷
۱۴۰۱۲۰	درآمد حاصل از فروش سایر خدمات	۵۵,۰۰۰	۵۵,۰۰۰	۰
۱۵۰۱۰۴	درآمد حاصل از جرائم و خسارات زیست‌محیطی	۲۷۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	-۴۴
۱۶۰۱۴۹	درآمد حاصل از اخذ عوارض مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل‌ونقل عمومی	۱۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	-۱۰۰
جمع کل		۱۱,۳۴۰,۰۰۰	۲۲۱,۰۰۰	

مأخذ: همان.

جدول ۸. مقایسه وضعیت اعتبارات ردیف‌های متفرقه سازمان در لایحه بودجه

سال ۱۳۹۴ نسبت به لایحه مصوب سال ۱۳۹۳ (میلیون ریال)

محل تأمین اعتبار	مصوب ۱۳۹۳	لایحه سال ۱۳۹۴	درصد تغییر
ماده (۱۰) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده (۱۲) قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور	۵۵۰,۰۰۰	۵۵۰,۰۰۰	۰
۵۳۰۰۰۰-۶۹ - اعتبارات موضوع ماده (۳۴) قانون جلوگیری از آلودگی هوا و ماده (۳۰) قانون شکار و صید	۱۵,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۰
۵۳۰۰۰۰-۱۲۰ - جرائم و خسارات زیست‌محیطی	۲۷۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	-۴۴
۵۵۰۰۰۰-۳۳ - تأمین سرمایه اولیه صندوق ملی محیط زیست	۵۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۰
۵۵۰۰۰۰-۵۴ - تقویت تشکلهای و سازمان‌های مردم‌نهاد زیست‌محیطی	۵,۰۰۰	۵,۰۰۰	۰
۵۳۰۰۰۰-۱۳۷ - موضوع بند «ل» تبصره «۹»	۰	۶۰۰,۰۰۰	-
جمع کل	۸۹۰,۰۰۰	۱,۳۷۰,۰۰۰	۵۳

مأخذ: همان.

توضیح: اعتبارات ۵۳۰۰۰۰-۱۳۷ - اعتبارات موضوع مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل‌ونقل با اعتبار به مبلغ ۱۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال، با توجه به عدم پیش‌بینی راهکارهای اخذ عوارض زیست‌محیطی در هیئت محترم دولت پیشنهاد اصلاح این بند در قانون بودجه سال ۱۳۹۳ از سوی سازمان محیط زیست در دست پیگیری می‌باشد.

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ در بخش هزینه‌ای، اعتبار سازمان حفاظت محیط زیست نسبت به سال ۱۳۹۳ با افزایش ۱۴ درصد و در بخش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای افزایش ۲۷ درصدی در نظر گرفته شده است. البته لازم به ذکر است که از ارقام مصوب در بودجه سال ۱۳۹۳، تنها ۴۸ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی تاکنون (نه ماه اول) تخصیص یافته و عدم

تخصیص بودجه مصوب در سال ۱۳۹۳ موجب بروز مشکلات موجود در سال آینده خواهد شد.

جدول ۹. وضعیت عملکردی بودجه سال ۱۳۹۳ (اعتبارات هزینه‌ای ملی)

(میلیون ریال)

اعتبار مصوب	تخصیص (۹ ماهه)	عملکرد	نسبت عملکرد به تخصیص
۲۹۹,۰۰۰	۲۰۹,۴۰۲	۱۵۴,۹۶۸	٪۷۴

مأخذ: سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۹۴.

جدول ۱۰. وضعیت عملکردی بودجه سال ۱۳۹۳ (اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی)

(میلیون ریال)

اعتبار مصوب	تخصیص (۹ ماهه)	عملکرد (۷ ماهه)	نسبت عملکرد به تخصیص
۶۴۰,۰۰۰	۳۱۱,۳۸۷	۱۵۴,۹۶۸	٪۵۰

مأخذ: همان.

۴-۱. بررسی انطباق لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ با احکام برنامه پنجم توسعه در بخش محیط زیست

- بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که نحوه تخصیص اعتبارات به طرح‌ها و برنامه‌های بخش محیط زیست، شبیه به قانون بودجه سال گذشته است، لکن در این لایحه نسبتاً اولویت‌های زیست‌محیطی و معضلات و چالش‌های زیست‌محیطی مورد توجه بیشتری قرار گرفته است.

- نگاهی به فصل محیط زیست (تعدادی از برنامه‌هایی که دارای اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای می‌باشند) نشان می‌دهد که برخی از ردیف‌های بودجه‌ای برنامه‌ها و طرح‌های مرتبط با این فصل بدون رسیدن به نتیجه مطلوب در لایحه پیشنهادی سال ۱۳۹۴ حذف شده‌اند.

- کاهش آلودگی هوای کلانشهرهای کشور باید در اولویت برنامه مدیریت آلاینده‌ها و پسماندها قرار گیرد. بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که برخی کلانشهرهای کشور دارای آلودگی بسیار بالاتری از حد مجاز استانداردهای جهانی هستند؛ بنابراین این‌گونه می‌توان نتیجه‌گیری کرد که یکی از مهمترین مشکلات زیست‌محیطی کلانشهرهای مذکور، آلودگی هواست. آخرین برآورد بانک جهانی نشان می‌دهد که خسارات سالیانه آلودگی هوا در ایران ۱۴ هزار میلیارد ریال معادل ۱/۶ درصد تولید ناخالص داخلی است، خسارت مرگومیر ناشی از آلودگی هوای شهری سالیانه ۶۴۰ میلیون دلار یعنی ۰/۵۷ درصد تولید ناخالص داخلی است.^۱ همچنین نشانه‌های بیماری ناشی از آلودگی هوای شهری ۵۲۰ میلیون دلار و ۰/۴۶ درصد از تولید ناخالص داخلی در سال است. از سوی دیگر هزینه آموزش در این زمینه ۲۵ میلیون دلار و ۰/۰۲ درصد از تولید ناخالص داخلی و خسارات ناشی از آلودگی هوای شهری به مراکز تفریحی ۵۰ میلیون دلار و ۰/۰۴

1. Rural Development Water and Environment Department Middle East and North African Region the World Bank, 2005.

درصد تولید ناخالص داخلی است،^۱ لکن در لایحه پیشنهادی بودجه سال ۱۳۹۴ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تنها برای سیستم کنترل و پایش آلودگی هوا اختصاص داده شده است و هیچ‌گونه بودجه‌ای جهت کاهش آلودگی هوا برای کلانشهرها در فصل محیط زیست به‌صورت اختصاصی ارائه نشده است.

۵-۱. نگاهی بر مشکلات موجود در تخصیص اعتبار طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌های بخش محیط زیست در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که پیامدهای اصلی عدم تعیین و تخصیص اعتبارات لازم در این بخش عبارتند از:

- وقفه در اجرای مصوبات - تأخیر در پرداخت و تصفیه حساب قراردادهای طرح‌ها و متقبل شدن هزینه تعدیل قراردادها،

- تأخیر در پرداخت دیون معوقه،

- افزایش هزینه‌های زیان‌آور در بخش پروژه‌های عمرانی و متوقف شدن امکانات حفاظتی، پرداخت‌های پرسنلی و پرداخت تعهدات، با توجه به افزایش هزینه‌های سازمان ناشی از هدفمند شدن یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹، ازسوی دیگر عدم تخصیص اعتبار مورد نیاز،

- عدم تخصیص اعتبار به‌منظور پیشگیری از عواقب خشکسالی بر محیط زیست استان‌های آسیب‌دیده (با عنایت به اینکه در سال‌های گذشته ردیف بودجه‌ای برای پیشگیری از عواقب خشکسالی بر محیط زیست در اعتبارات طرح‌ها دیده شده بود)،

- متوقف ماندن فعالیت طرح‌ها و عدم دسترسی به اهداف طرح با توجه به عدم تأمین اعتبار مورد نیاز به‌منظور تجهیز ساختار حفاظتی محیط زیست و رشد امکانات و تجهیزات اجرایی، بازسازی و ترمیم ساختمان‌های ملکی، خودروهای گشت زیست‌محیطی شهری و منطقه‌ای و تجهیزات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری که می‌توان مصادیق آن را در بحث آلودگی هوای کلانشهرها و تأثیر آن بر سلامتی آحاد جامعه (مطابق مواد (۱۹۲) و (۱۹۳) قانون برنامه پنجم جهت اجرای وظایف و امور محوله به سازمان حفاظت محیط زیست در راستای کاهش و حذف آلاینده‌ها، علاوه بر عزم ملی نیازمند تأمین اعتبار متناسب با انجام اموری از قبیل جایگزینی موتورسیکلت، خودرو و مینی‌بوس‌ها می‌باشد) ذکر کرد.

- مطابق اقلیم آب و هوایی کشور فصل انجام امور میدانی، تکمیل ساختمان‌ها و ابنیه و سایر عملیات اجرایی در کشور ۶ ماهه اول سال می‌باشد. در سال سوم برنامه توسعه نیز همانند سنوات گذشته علی‌رغم تعیین بازه زمانی ۱۵ روزه جهت مبادله موافقتنامه‌ها، اجرای این مهم در بهمن و اسفندماه انجام شده که این مسئله باعث بروز مسائل مهم ذی‌حسابی در جذب و هزینه‌کرد اعتبار در

۱. ارزیابی عملکرد سازمان حفاظت محیط زیست کشور، ۱۳۸۸.

سطوح ملی و استانی و تمرکز هزینه و انتقال آن به پایان سال مالی و در نتیجه کاهش کیفیت هزینه و بهره‌وری آن گردیده است که باید بازه زمانی این موضوع کاهش و در چارچوب ضوابط و قانون بودجه سنواتی اجرایی گردد.

۲. محیط زیست در ماده واحده و تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور

تبصره‌هایی که مستقیماً با محیط زیست در ارتباط هستند:

تبصره «۹» بند «ل» - سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است مبلغ ششصد میلیارد (۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از درآمدهای وصولی ناشی از عوارض آلاینده‌گی موضوع تبصره «۱» ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده را به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. معادل مبلغ یاد شده در قالب ردیف ۱۳۷-۵۳۰۰۰۰۰ جدول شماره ۹ این قانون به سازمان حفاظت محیط زیست اختصاص می‌یابد تا پس از مبادله موافقتنامه با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بابت اجرای عملیات کنترل آلودگی محیط زیست، آموزش و توانمندسازی جوامع محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد برای مشارکت در اجرای حفظ محیط زیست، احیای تالاب‌ها و رودخانه‌های کشور و تقویت امر نظارت و پایش محیط زیست هزینه نماید.

تبصره «۱۹» بند «و» جزء «۲» - در اجرای بند «ش» ماده (۲۲۴) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مبلغ پانصدوپنجاه میلیارد (۵۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به‌منظور مقابله با روند فزاینده و شدت وقوع پدیده‌هایی نظیر گردوغبار و خشکسالی، حفاظت از تالاب‌ها و دریاچه‌های کشور، احیا و پایش آن به سازمان حفاظت محیط زیست اختصاص می‌یابد.

سایر تبصره‌های مرتبط با محیط زیست

تبصره «۵» بند «د» - به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود بیست درصد (۲۰٪) از منابع ورودی سال ۱۳۹۴ را نزد بانک‌های دولتی و خصوصی داخلی جهت اعطای تسهیلات ده درصد (۱۰٪) در بخش صنعت، معدن، حمل‌ونقل و گردشگری و ده درصد (۱۰٪) در بخش‌های آب و کشاورزی (صنایع تبدیلی، تکمیلی و منابع طبیعی) و محیط زیست سپرده‌گذاری نماید. بانک‌های عامل منابع موضوع این بند را به طرح‌ها و فعالیت‌های دارای توجیه فنی، اقتصادی، زیست‌محیطی، مالی و دارای اهلیت متقاضی به صورت پرداخت و بازپرداخت ریالی اختصاص خواهند داد. سود سپرده‌گذاری و اقساط وصولی تسهیلات پرداختی سال‌های قبل مجدداً در جهت اهداف صندوق به کار گرفته خواهد شد. تبدیل ارز به ریال موضوع این بند در مرکز مبادلات ارزی زیر نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی

ایران صورت می‌گیرد.

تبصره «۹» بند «ز» - وزارت نیرو موظف است، علاوه بر دریافت بهای برق به ازای هر کیلووات ساعت برق فروخته شده، مبلغ سی (۳۰) ریال به عنوان عوارض برق در قبوض مربوطه درج و از مشترکین برق به‌استثنای مشترکین خانگی روستایی و چاه‌های کشاورزی دریافت نماید. وجوه حاصله به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و حداکثر تا سقف چهار هزار میلیارد (۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال صرفاً بابت حمایت از توسعه و نگهداری شبکه‌های برق روستایی و تولید برق تجدیدپذیر و پاک، توسط شرکت توانیر هزینه می‌شود.

تبصره «۱۰» بند «الف» جزء «۱» - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی استخراج‌کننده معادن سنگ آهن که پروانه بهره‌برداری آنها به نام سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و یا شرکت‌های تابعه می‌باشد، موظفند بابت حق انتفاع پروانه بهره‌برداری از معادن فوق در سال ۱۳۹۴، سی درصد (۳۰٪) مبلغ فروش محصولات خود (سنگ آهن خام، سنگ آهن دانه‌بندی و افشده (کنسانتره) شامل افشده‌های (کنسانتره‌های) تحویلی برای گندله‌سازی درون شرکت و افشده فروشی (کنسانتره فروشی) به خارج از شرکت) را به حساب درآمد عمومی ردیف ۱۳۰۴۱۹ جدول شماره ۵ این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند.

تا سقف شش هزار میلیارد (۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از مبالغ واریزی متناسب با میزان دریافتی واریز در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت (نود درصد (۹۰٪) سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران و ده درصد (۱۰٪) سازمان زمین‌شناسی و اکتشاف معدنی کشور) از طریق ردیف‌های ۸۳-۵۳۰۰۰۰ و ۱۲۳-۵۳۰۰۰۰ قرار می‌گیرد تا جهت طرح‌های اکتشافی، طرح‌های پژوهشی کاربردی، زیست‌محیطی و ایجاد زیرساخت‌های معدنی هزینه شود.

مبلغ پانصد میلیارد (۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از درآمد بند مذکور از طریق ردیف ۴۰۳۰۱۰۰۱ صرف زیرساخت‌های معدنی می‌شود.

تبصره «۱۱» بند «ج» - به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود، به منظور اجرای طرح‌های افزایش بازدهی نیروگاه‌ها با اولویت نصب بخش بخار در نیروگاه‌های چرخه (سیکل) ترکیبی، توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و نو، کاهش تلفات، بهینه‌سازی و صرفه‌جویی در مصرف سوخت مایع، جایگزینی مصرف برق به‌جای گاز یا فرآورده‌های نفتی در مناطقی که توجیه اقتصادی (با تصویب شورای اقتصاد) دارد و افزایش سهم صادرات برق تا سقف یکصد و بیست هزار میلیارد (۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به روش بیع متقابل، با سرمایه‌گذاران بخش‌های خصوصی و عمومی با اولویت استفاده از تجهیزات ساخت داخل قرارداد منعقد نماید. دولت مکلف است در قبال این تعهد، سوخت صرفه‌جویی شده یا معادل آن نفت خام را با محاسبه میزان صرفه‌جویی حاصله به سرمایه‌گذاران تحویل نماید. وزارت نیرو

مجاز است در تبدیل نیروگاه‌های گازی موجود به سیکل ترکیبی که در لیست واگذاری قرار دارند، لکن تا ابتدای سال ۱۳۹۴ واگذار نشده‌اند براساس این بند اقدام و پس از بهره‌برداری نسبت به واگذاری اقدام نماید. توجیه فنی، اقتصادی، زیست‌محیطی و زمانبندی بازپرداخت به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد.

تبصره «۱۱» بند «ز» - در اجرای مواد (۱۳۳) و (۱۳۹) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران درخصوص توسعه انرژی‌های نو و با هدف امنیت‌بخشی به انرژی کشور و کاهش آلاینده‌ها، دولت مجاز است در سال ۱۳۹۴ طرح نصب نیروگاه‌های کوچک و پیش‌گرم‌کن‌های خورشیدی بر فراز بام‌ها، بوستان‌ها و معابر کشور را اجرا نماید. این طرح به صورت مشارکت پنجاه درصد (۵۰٪) با متقاضیان و از محل منابع حاصل از بند «ز» تبصره «۹» این قانون اجرا می‌شود.

تبصره «۲۱» بند «ب» جزء «۱» - به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۴ تا مبلغ پنجاه‌هزار هزار میلیارد (۵۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از منابع مالی حاصل از اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ را در اجرای ماده (۸) قانون مذکور برای کمک به بخش تولید، بهبود حمل‌ونقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و جلوگیری از آلودگی محیط زیست هزینه نماید.

جمع‌بندی و پیشنهادها

مهمترین سند سیاستگذاری سالیانه دولت که دارای ابعاد وسیع اقتصادی، اجتماعی و حقوقی می‌باشد، بودجه است. محیط زیست به عنوان سرمایه ملی و میراث ارزنده هر کشوری محسوب می‌شود. با توجه به جایگاه ویژه محیط زیست در قوانین کشور مخصوصاً قانون اساسی، میزان توفیقات مسائل محیط زیست و عوامل زیست‌محیطی کشور، علی‌رغم رشد تخصیص اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طی دو سال اخیر، فاقد وضعیت باثبات و سازمان‌یافته‌ای است، زیرا الزامات زیست‌محیطی در نظام برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی کشور تاکنون جایگاه واقعی خود را نیافته و در برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، ملاحظات زیست‌محیطی به صورت واقعی در متن برنامه‌ها و بودجه سنواتی ملحوظ و به اجرا در نمی‌آید. یکی از دلایل اثبات این امر نتایج گزارش بررسی شاخص عملکرد محیط زیست توسط مرکز سیاستگذاری و قوانین دانشگاه ییل^۱ می‌باشد که نشان می‌دهد ایران از میان ۱۳۲ کشور جهان با کسب نمره ۴۲/۷۳ در مقام ۱۱۴ جهان قرار گرفته است، این در حالی است که در سال ۲۰۱۰ با کسب نمره ۶۰ در مقام ۷۸ جهان و در سال ۲۰۰۸ میلادی با نمره ۷۶/۹ در رتبه ۶۷ جهان قرار

1. Environmental Performance Index, 2012, Yale Center for Environmental Law & Policy, Yale University (EPI), 2012.

داشته است.

البته لازم به ذکر است که تحلیل وضعیت اجرای برنامه‌ها و متغیرها در دو سال اخیر نشان از بهبود نسبی شرایط تحقق برنامه‌ها و مأموریت‌های مندرج در برنامه پنجم توسعه و سایر قوانین و مقررات متناظر دارد اما به دلیل گستردگی تخریب‌های زیست‌محیطی و عدم توجه کافی به مباحث زیست‌محیطی ادامه این روند رشد (کُند و پایین) نگران‌کننده است.

از سوی دیگر، انطباق مواد قانون برنامه پنجم توسعه با لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ نشان می‌دهد که بسیاری از طرح‌ها و اهداف کلانی که در این برنامه دیده شده بود بدون رسیدن به نتیجه مطلوب از ردیف‌های بودجه‌ای این لایحه حذف شده‌اند، لذا با توجه به اینکه فرآیند تخریب محیط زیست و ایجاد ناپایداری در آن دارای سرعت بیشتری نسبت به بازسازی و احیای آن می‌باشد اجرای برخی طرح‌ها و پروژه‌ها بعضاً در یک برنامه میان‌مدت امکانپذیر نبوده که بر این اساس باید مدت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط با حوزه‌های اصلی فعالیت دستگاه‌ها نظیر تجهیز و ساماندهی محیط زیست، مدیریت پسماندها، حفاظت محیط زیست انسانی و... با به‌روزرسانی فعالیت‌ها و پروژه‌های مرتبط حداقل تا پایان برنامه ششم توسعه تمدید گردد.

با توجه به ارزیابی که درخصوص این لایحه با قانون برنامه پنجم توسعه صورت گرفته است می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که یکی از عمده ضعف‌های مباحث کلان زیست‌محیطی عدم تخصیص و اولویت‌بندی صحیح برنامه‌ها و بودجه‌های تخصیص‌یافته در این زمینه است. اگر عملکرد و تحقق اهداف سال‌های گذشته به علت عدم تخصیص منابع پایین بوده است در این صورت افزودن مقداری بر بودجه سال گذشته و آنگاه طبق روال، تخصیص کمتر گره‌گشا نیست.

با توجه به طی مدت ۹ ماهه از سال ۱۳۹۳ و اعطای تخصیص ۴۸ درصد منابع و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای از یک‌سو و مشکلات ناشی از عدم اجرای کامل برنامه و شاخص‌های مرتبط با برنامه در سال ۱۳۹۳، عدم تخصیص کامل اعتبارات در سال جاری موجب بروز مشکلاتی در سال ۱۳۹۴ می‌گردد از جمله پیامدهای اصلی عدم تعیین و تخصیص اعتبارات لازم در این بخش را می‌توان به تشدید تخریب‌های زیست‌محیطی، تأخیر در پرداخت و تصفیه حساب قراردادهای طرح‌ها و متقبل شدن هزینه تعدیل قراردادهای هزینه‌های زیان‌آور در بخش پروژه‌های عمرانی منجر به متوقف شدن امکانات حفاظتی ناشی از هدفمند شدن یارانه‌ها در سال ۱۳۸۹، عدم تخصیص اعتبار به‌منظور پیشگیری از عواقب خشکسالی در محیط زیست استان‌های آسیب‌دیده، متوقف ماندن فعالیت طرح‌ها و عدم دسترسی به اهداف طرح‌ها اشاره کرد.

مهمترین پیشنهادهای این گزارش در بخش محیط زیست به شرح ذیل می‌باشد:

- توجه لازم به صندوق ملی محیط زیست، در راستای اجرای بند «ب» ماده (۶۸)^۱ قانون برنامه چهارم توسعه مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ مجلس و بند «۲» ماده (۱۸۷)^۲ قانون برنامه پنجم توسعه مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس.

- آموزش، پژوهش و کاربرد فناوری اطلاعات در ارتقا و حفظ محیط زیست کشور در راستای سیاست ترویجی و فرهنگ‌سازی در راستای اجرایی شدن ماده (۱۸۹)^۳ قانون برنامه پنجم توسعه.

- توجه لازم جهت استقرار روش‌های آلی بازیافت در شهرهای بزرگ، شهرهای ساحلی و حاشیه تالاب‌ها در راستای اجرای ماده (۱۹۰)^۴ قانون برنامه پنجم،

- توجه لازم جهت تکمیل سیستم‌های خنثی‌سازی، بی‌خطر سازی و در نهایت دفع کلیه پسماندهای بیمارستانی، عفونی و... در راستای اجرای بند «الف» ماده (۱۹۳)^۵ قانون برنامه پنجم توسعه،

همچنین پیشنهاد می‌شود تبصره «۱۰» بند «ج» موجود در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ به

شرح زیر اصلاح گردد:

۱. ماده (۶۸) قانون برنامه چهارم توسعه: به دولت اجازه داده می‌شود، با رعایت اصول هفتاد و دوم و هشتاد و پنجم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای تقلیل آلاینده‌های وارد به محیط زیست و تخریب آن «صندوق ملی محیط زیست» وابسته به سازمان حفاظت محیط زیست را تأسیس کند. منابع مورد نیاز صندوق یاد شده برای انجام فعالیت‌های مذکور از طریق کمک‌های بخش غیردولتی داخلی و خارجی تأمین می‌گردد. اساسنامه صندوق ملی محیط زیست مشترکاً توسط سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۲. ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنجم توسعه:

الف) به دولت اجازه داده می‌شود به منظور حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار از محیط زیست، منابع طبیعی و تنوع زیستی حداکثر تا پایان سال دوم برنامه نسبت به موارد زیر اقدام قانونی انجام دهد:

۲. اصلاح اساسنامه «صندوق ملی محیط زیست»

تبصره «۱» - قوه قضائیه، نهادهای نظامی و انتظامی و شهرداری‌ها همکاری کامل با دولت برای تحقق مفاد این ماده را خواهند داشت.

تبصره «۲» - سازمان حفاظت محیط زیست، مناطق ساحلی و دریایی با حساسیت بالای زیست‌محیطی را شناسایی و اعلام نماید.

تبصره «۳» - آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارتخانه‌های نیرو، مسکن و شهرسازی و جهاد کشاورزی و معاونت تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۳. ماده (۱۸۹) قانون برنامه پنجم توسعه: سازمان حفاظت محیط زیست مکلف است:

الف) در راستای ارتقای آگاهی‌های عمومی و دستیابی به توسعه پایدار به منظور حفظ محیط زیست و با تأکید بر گروه‌های اثرگذار و اولویت‌دار از ابتدای برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، آیین‌نامه اجرایی مربوط را با پیشنهاد شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب هیئت وزیران برساند. کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط، رسانه‌های دولتی و صداوسیما جمهوری اسلامی ایران ملزم به اجرای برنامه‌های آموزشی بدون دریافت وجه موضوع این ماده قانونی می‌باشند.

ب) نظام اطلاعات زیست‌محیطی کشور را در سطوح منطقه‌ای، ملی و استانی تا پایان سال اول برنامه پنجم ایجاد نماید تا زمینه پایش، اطلاع‌رسانی و ارزیابی زیست‌محیطی فراهم گردد. دستگاه‌های ذی‌ربط مکلفند در تدوین و اجرایی نمودن این نظام همکاری نمایند.

۴. ماده (۱۹۰) قانون برنامه پنجم توسعه: کلیه دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موظفند جهت کاهش اعتبارات هزینه‌ای دولت، اعمال سیاست‌های مصرف بهینه منابع پایه و محیط زیست برای اجرای برنامه مدیریت سبز شامل مدیریت مصرف انرژی، آب، مواد اولیه و تجهیزات (شامل کاغذ)، کاهش مواد زائد جامد و بازیافت آنها (در ساختمان‌ها و وسائط نقلیه) طبق آیین‌نامه‌ای که توسط سازمان حفاظت محیط زیست و معاونت با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید اقدام نمایند.

۵. بند «الف» ماده (۱۹۳) قانون برنامه پنجم توسعه: شهرداری شهرهای بالای ۲۰۰ هزار نفر جمعیت و شهرهای ساحلی و شهرهای حاشیه تالاب‌های داخلی در راستای مدیریت پسماند شهری موظفند تا پایان سال چهارم برنامه، پسماندهای خود را با روش‌های نوین و فناوری‌های جدید با اولویت روش‌های آلی (ارگانیک) از قبیل کرم پوسال (ورمی کمپوست) بازیافت نمایند. از سال پایانی برنامه، هرگونه دفن پسماندها در این‌گونه شهرها مطلقاً ممنوع است.

تبصره «۱۰» بند «ج» - افزوده شدن سازمان حفاظت محیط زیست به دستگاه‌های اجرایی تدوین‌کننده آیین‌نامه اجرایی این بند.

تبصره مذکور بعد از اصلاح

ج) به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف بیست میلیارد (۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، تا پنجاه درصد (۵۰٪) آن بخش از هزینه‌های تحقیقاتی یا ارتقای وضعیت زیست‌محیطی واحدهای تولیدی دارای مجوز یا پروانه بهره‌برداری را که منجر به کسب حق امتیاز تولید کالا یا خدمت یا ثبت اختراع از مراجع ذی‌صلاح داخلی یا بین‌المللی شده است، کمک نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

منابع و مأخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور.
۲. گزارش ارزیابی عملکرد سازمان محیط زیست در طی سال‌های برنامه چهارم توسعه، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۸.
۳. گزارش‌های منتشر شده توسط سازمان محیط زیست، ۱۳۹۴.
۴. قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.
۵. قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور.
۶. استعلام از سازمان هواشناسی کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۰۵۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور ۸. بخش محیط زیست

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه آب و محیط زیست)

تهیه و تدوین: الهه سلیمانی

مدیر مطالعه: جمال محمدولی سامانی

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، محسن صمدی

متقاضی: کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. محیط زیست

۳. لایحه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۹/۲۷